

RADOSŁAW SROKA

**POSTAWY WOBEC KULTURY FIZYCZNEJ STUDENTÓW
UNIwersYTETU SZCZECIŃSKIEGO**
Attitudes of Szczecin University students towards physical education

Słowa kluczowe: kultura fizyczna, studenci, Uniwersytet Szczeciński

Key words: physical culture, students, Szczecin University

1. Wstęp

Do głównych celów działania współczesnej szkoły wyższej zalicza się przygotowanie młodych ludzi do życia w społeczeństwie oraz aktywnego uczestnictwa w kulturze, również w kulturze fizycznej. Absolwent uniwersytetu powinien być nie tylko specjalistą w określonej dziedzinie, ale także w pełni ukształtowanym człowiekiem, zarówno pod względem intelektualnym jak i fizycznym. Uczelnia powinna ukierunkowywać nastawienie młodych ludzi ku aktywnym formom wypoczynku, wyposażać ich przynajmniej w minimum wiedzy z zakresu kultury fizycznej oraz w podstawowe umiejętności sportowe. Istotne dla przyszłości młodego człowieka jest również rozbudzenie zamiłowania i potrzeby ruchu, wytworzenie nawyków higieniczno-zdrowotnych i stałego dążenia do utrzymania lub doskonalenia sprawności fizycznej [10].

Stosunek studentów do kultury fizycznej jest miarą efektywności pracy w szkole w zakresie wychowania fizycznego. Edukacja fizyczna stanowi obszar, w którym następuje przygotowanie wychowanków do faktycznego udziału w kulturze fizycznej. Wychowanie fizyczne jest ogniwem procesu wychowania, podlega więc typowym dla niego zależnościom, lecz ze względu na swoją specy-

fikę podejmuje charakterystyczne dla siebie zagadnienia. Ich źródłem jest wpływ zarówno na ciało, jak i osobowość wychowanka. To właśnie oddziaływanie na osobowość wychowanka podczas zajęć wychowania fizycznego jest czynnikiem decydującym o tym, czy młodzi ludzie znajdą ważny powód do uczestnictwa w kulturze fizycznej [6].

Kultura fizyczna jest najczęściej ujmowana poprzez koncepcję indywidualistyczno-wartościującą, socjologizująco-universalistyczną lub holistyczną [8].

Zgodna z koncepcją indywidualistyczno-wartościującą jest definicja M. Demela, który konkluduje: „kultura fizyczna to wyraz określonej postawy wobec własnego ciała, świadoma i aktywna troska o swój rozwój, sprawność i zdrowie, to umiejętność organizowania i spędzania czasu z największym pożytkiem dla zdrowia fizycznego i psychicznego” [2, s. 13–14]. W powyższym ujęciu kultura fizyczna jest traktowana jako „dbałość psychiki o ciało” i stanowi część bogactwa duchowego człowieka. Z kolei wszystko to, co jest zewnętrzne względem człowieka (obiekty, sprzęt, urządzenia sportowe, wiedza teoretyczna) należy do cywilizacji [13].

Przedstawicielem koncepcji socjologizująco-universalistycznej jest Z. Krawczyk, który uważa, że „kultura fizyczna jest to względnie zintegrowany i utrwalony system zachowań w dziedzinie dbałości o rozwój fizyczny, sprawność ruchową, zdrowie i piękno człowieka, przebiegających według przyjętych w danej zbiorowości wzorów, a także rezultaty owych zachowań” [3, s. 147]. Zgodnie z powyższą definicją, kultura fizyczna jest cechą grupową. Podstawą jej tworzenia i rozwoju są kontakty międzyludzkie. Szczególnie istotne są cechy charakterystyczne dla danej zbiorowości.

Z kolei W. Osiński, zgodnie z koncepcją holistyczną, pojmuje kulturę fizyczną jako „ogół wytworów o charakterze materialnym i niematerialnym, w dziedzinie dbałości o ciało i fizyczne funkcjonowanie człowieka, uznawanych w niej wartości i wzorów postępowania, które zostały zobiektywizowane, przyjęte i przekazywane w danej zbiorowości” [8, s. 33]. Jest to materialistyczne ujęcie kultury fizycznej, które czyni z niej obiekt zewnętrzny względem człowieka.

Niezależnie od sposobu pojmowania kultury fizycznej przypisuje się jej szereg wartości. Według M. Demela wartości kultury fizycznej „wiążą się z fizyczną postacią i fizycznym funkcjonowaniem człowieka, zarówno w jego własnym, subiektywnym odczuciu, jak też w obrazie społecznie zobiektywizo-

wanym. Wartości te – najogólniej mówiąc – odnoszą się do zdrowia, budowy i postawy ciała, odporności, wydolności, sprawności i urody” [1, s. 38].

Z wartościami kultury fizycznej wiążą się ściśle motywy skłaniające studentów do uczestnictwa w niej. „Wszystkie mają cechę wspólną – oznaczają wystąpienie w człowieku tendencji kierunkowej, czyli gotowości do zmierzania ku określonym celom. Taką tendencję nazywać będziemy motywem, a ogół motywów – motywacją” [11, s. 18]. Udział człowieka w aktywności ruchowej jest w głównej mierze uwarunkowany zespołem postaw ku niej skierowanych. Przez pojęcie postawy rozumiemy „gotowość do działania w określony sposób – zwykle charakterystyczny dla jednostki i wykazujący cechy pewnej trwałości – wobec sytuacji określonego rodzaju. Postawy kształtują się i utrwalają wraz z nabywaniem wiedzy i doświadczenia pod wpływem oddziaływań wychowawczych i innych wpływów środowiska. Postawy związane są ściśle z przekonaniami człowieka i stanowią podstawowe wyznaczniki działania” [4, s. 315]. Nie inaczej jest z kulturą fizyczną. Tylko pozytywne nastawienie do niej sprawi, że absolwenci szkół wyższych będą chętnie w niej uczestniczyli, odgrywając różne role społeczne i zawodowe.

Zainteresowania studentów kulturą fizyczną są najczęściej nietrwałe i zmienne. Znajdują się one pod wpływem grup rówieśniczych, rodziny, szkoły, środków masowego przekazu i nauczycieli wychowania fizycznego [5]. Dla wielu studentów obligatoryjne zajęcia wychowania fizycznego w szkole wyższej są pierwszą szansą uprawiania sportu w dobrych warunkach oraz korzystania z takich obiektów jak pływalnia czy siłownia. Dopiero tutaj mają możliwość zaznajomienia się z formami aktywnego wypoczynku, zarówno letniego jak i zimowego. Jest to zarazem ostatnia szansa na rozbudzenie w młodych ludziach świadomego uczestnictwa w rekreacji ruchowej, brania udziału w obozach pieszych, rowerowych i narciarskich [9].

Kultura fizyczna młodzieży akademickiej stanowi obszar zainteresowań wielu badaczy [7, 9, 12, 14, 15]. Ich działalność jest ukierunkowana przede wszystkim na poznanie stylu życia studentów, uczestnictwa w różnych formach aktywności ruchowej, a także różnic w deklarowanym i rzeczywistym udziale w kulturze fizycznej.

Celem niniejszych badań była analiza stanu wiedzy na temat postaw wobec kultury fizycznej studentów I i II roku Uniwersytetu Szczecińskiego (US).

2. Materiał i metody badań

Badania przeprowadzono na przełomie maja i czerwca 2008 r. w halach sportowych US, gdzie odbywały się zajęcia z wychowania fizycznego. Objęto nimi 326 osób, w tym 157 studentek i 169 studentów. Była to młodzież akademicka I i II roku, reprezentująca siedem wydziałów – Filologiczny, Humanistyczny, Matematyczno-Fizyczny, Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Nauk Przyrodniczych, Prawa i Administracji, Zarządzania i Ekonomiki Usług.

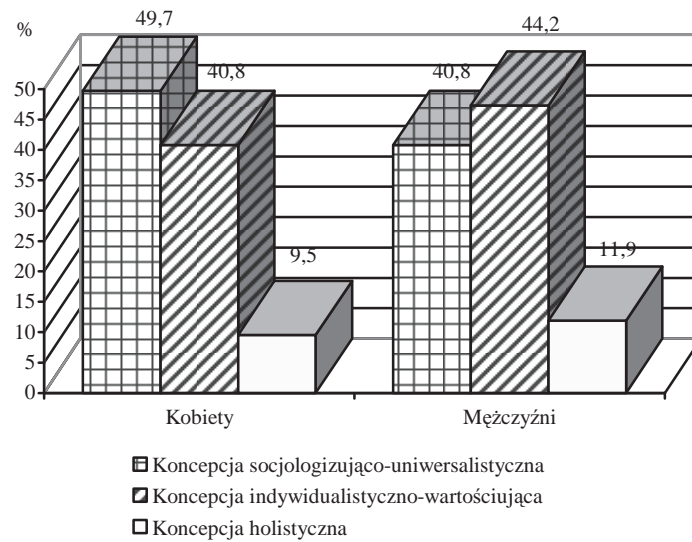
W US działają Klub Uczelniany Akademickiego Związku Sportowego oraz Międzywydziałowe Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. Pierwszy z wyżej wymienionych podmiotów prowadzi zajęcia w ramach sekcji oraz zajmuje się organizacją imprez sportowych. Obszarem działań drugiego są przede wszystkim obowiązkowe, fakultatywne, korektywne i rehabilitacyjne zajęcia z wychowania fizycznego, a także organizowanie obozów letnich (pieszych, rowerowych) i zimowych (w zakresie narciarstwa zjazdowego).

W przeprowadzonych badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego i użyto samodzielnie skonstruowanego arkusza ankiety. Za kluczowe uznano następujące kwestie: poglądy studentów na temat kultury fizycznej i jej walorów, ocena oferty uczelni i wizja młodzieży akademickiej na temat organizacji kultury fizycznej w US.

3. Wyniki badań

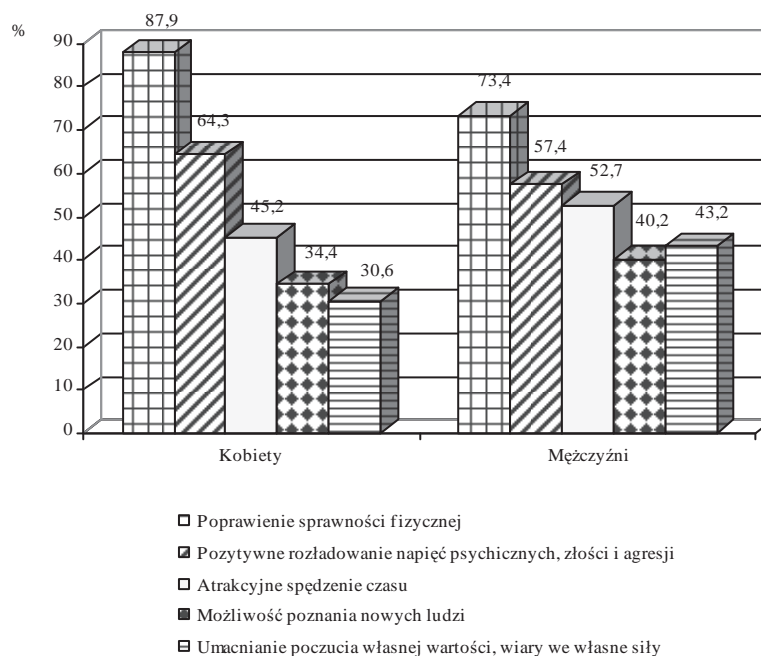
Poglądy studentów na temat kultury fizycznej i jej walorów ilustrują rysunki 1–3.

Jednym z podstawowych czynników warunkujących poglądy człowieka jest posiadana wiedza na dany temat. Pierwsze z analizowanych pytań dotyczyło rozumienia przez studentów pojęcia „kultura fizyczna” (rys. 1). Największą popularnością, zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet, cieszyły się dwie koncepcje: socjologizująco-universalistyczna (podzielało ją 49,7% kobiet oraz 40,8% mężczyzn) oraz indywidualistyczno-wartościująca (odpowiednio 40,8% i 44,2%). Zdecydowanie mniejszą liczbę zwolenników miała koncepcja holistyczna. Opoowiedziało się za nią zaledwie 9,5% kobiet i 11,9% mężczyzn.

Rys. 1. Rozumienie pojęcia „kultura fizyczna”

Na atrakcyjność każdego zjawiska duży wpływ wywierają przypisywane mu jednostkowo i zbiorowo walory. Tutaj także płeć nie oddziaływała znacząco na opinie badanych studentów. Walorem najczęściej przypisywanym kulturze fizycznej jest poprawienie sprawności fizycznej (rys. 2). Takiej odpowiedzi udzieliło 87,9% kobiet i 73,4% mężczyzn. Spośród omawianych walorów najmniej osób wskazało umacnianie poczucia własnej wartości i wiary we własne siły (30,6% kobiet, 43,2% mężczyzn) oraz możliwość poznania nowych ludzi (34,4% kobiet, 40,2% mężczyzn).

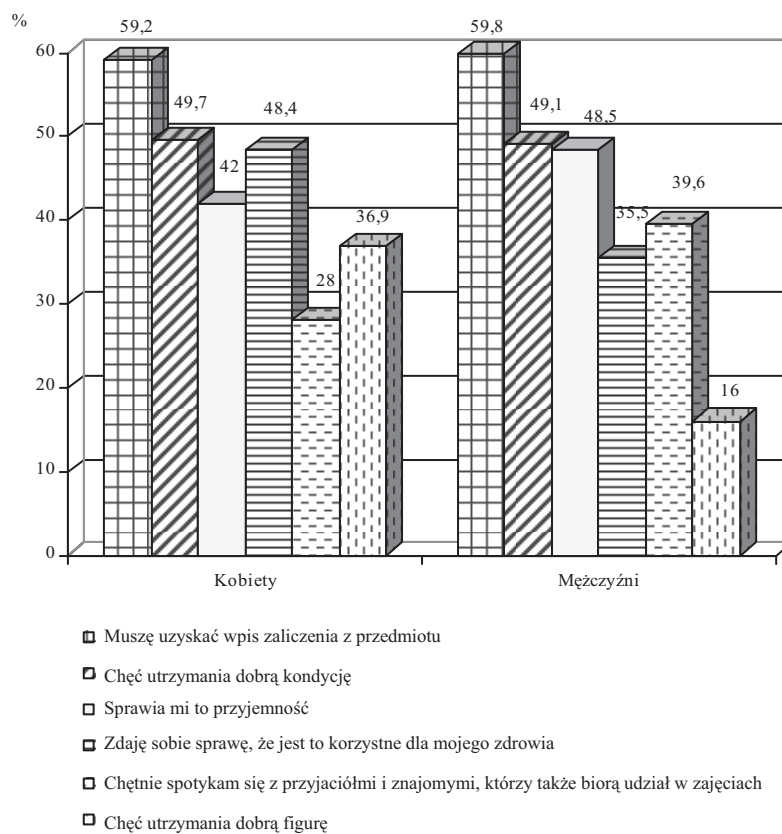

Rys. 2. Walory przypisywane kulturze fizycznej

Kolejne pytanie dotyczyło motywów uczestnictwa studentów w zajęciach z wychowania fizycznego (rys. 3). Najczęściej wymieniano konieczność uzyskania wpisu zaliczenia z przedmiotu (59,2% kobiet i 59,8% mężczyzn). Dla kobiet czynnikiem najmniej motywującym do uczestniczenia w zajęciach okazała się chęć spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (28% wskazań), natomiast dla mężczyzn – chęć utrzymania dobrej sylwetki (16% wskazań).

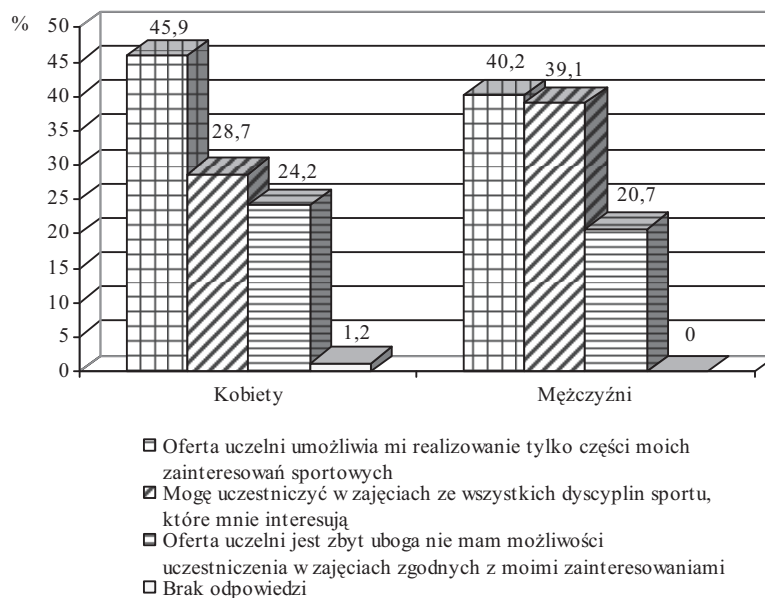
Ocena oferty uczelni została przedstawiona na rysunkach 4–5.

Uczestnictwo studentów w szeroko pojmowanej akademickiej kulturze fizycznej zależy w dużej mierze od tego, co uczelnia ma do zaproponowania w tej dziedzinie. Na pytanie: W jaki sposób oferta zajęć z zakresu kultury fizycznej przedstawiana przez US umożliwia realizowanie przez Panią/Pana zainteresowań sportowych? najczęściej odpowiadano, że umożliwia realizowanie tylko części zainteresowań badanych osób (45,9% kobiet i 40,2% mężczyzn). Prawie dwukrotnie rzadziej wskazywano, że oferta uczelni jest zbyt uboga i przez to badani nie mogą uczestniczyć w zajęciach zgodnych ze swoimi zainteresowaniami (24,2% kobiet, 20,7% mężczyzn).

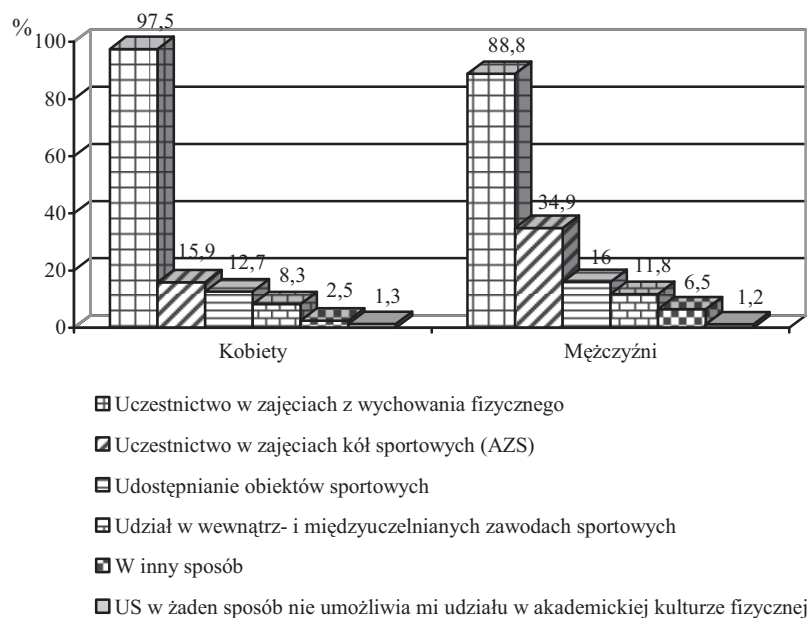

Rys. 3. Motywy uczestnictwa studentów w zajęciach wychowania fizycznego

Studenci mogą uczestniczyć w akademickiej kulturze fizycznej poprzez zajęcia z wychowania fizycznego i w kołach sportowych, udział w zawodach oraz korzystanie z obiektów poza regulaminowymi zajęciami. Nie dziwi fakt, że najczęściej wskazywano zajęcia z wychowania fizycznego (97,5% kobiet oraz 88,8% mężczyzn). Cieszy, że zaledwie 1,3% kobiet oraz 1,2% mężczyzn uważa, iż US w żaden sposób nie umożliwi im uczestnictwa w akademickiej kulturze fizycznej.

Rys. 4. Czy oferta US umożliwia realizowanie zainteresowań sportowych studentów?

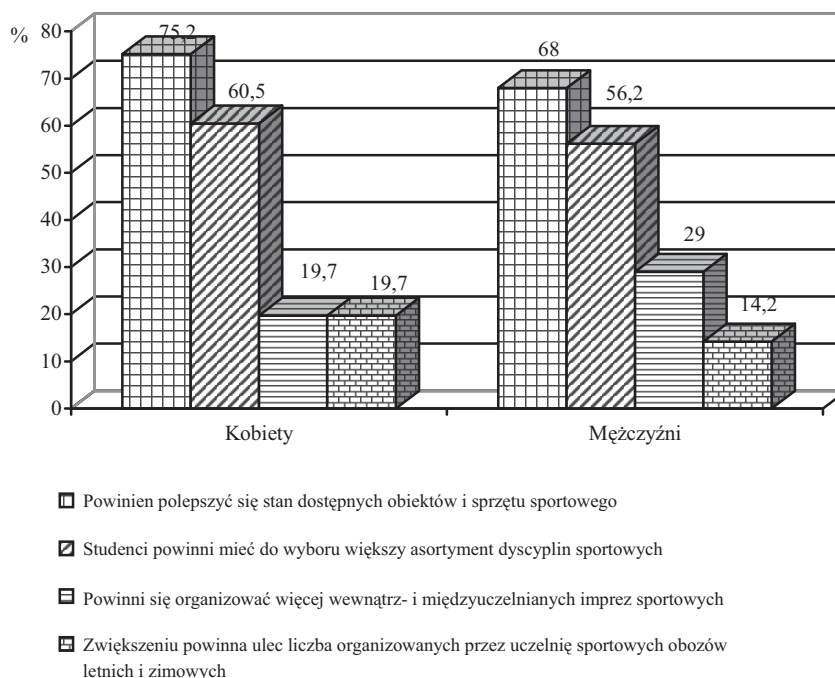

Rys. 5. Sposób uczestnictwa w akademickiej kulturze fizycznej studentów US

Wizja organizacji kultury fizycznej w US została przedstawiona na rysunkach 6–10.

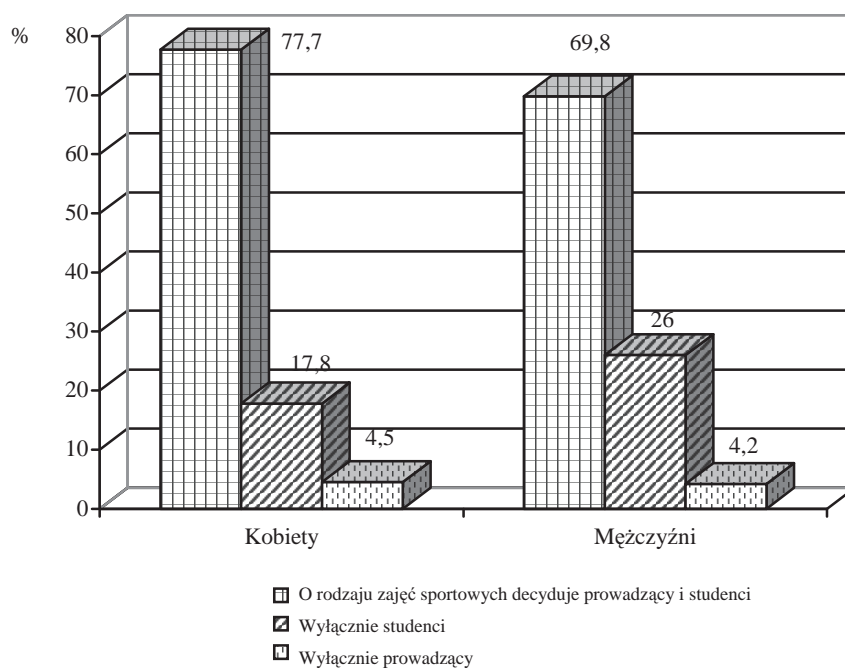
Po zapoznaniu się z poglądami studentów dotyczącymi obecnego stanu akademickiej kultury fizycznej w US należy odpowiedzieć na pytanie: Co w takim razie należy zmienić, żeby było lepiej?

Elementy oferty uczelni, które powinny ulec poprawie, przedstawia rysunek 6. Można przyjąć, że płeć nie należała do czynników różnicujących opinie badanych. Większość osób (75,2% kobiet i 68% mężczyzn) uznała, iż powinien polepszyć się stan dostępnych obiektów oraz sprzętu sportowego. Na drugim biegunie (zaledwie 19,7% wskazań kobiet i 14,2% wskazań mężczyzn) znalazł się postulat zwiększenia liczby organizowanych przez uczelnię sportowych obozów letnich i zimowych. Nie dziwi fakt, że chętnie rywalizujący ze sobą mężczyźni częściej niż kobiety wskazywali chęć uczestnictwa w wewnątrz- i międzyuczelnianych imprezach sportowych (odpowiednio 29% i 19,7%).

Rys. 6. Elementy oferty US, które powinny ulec poprawie

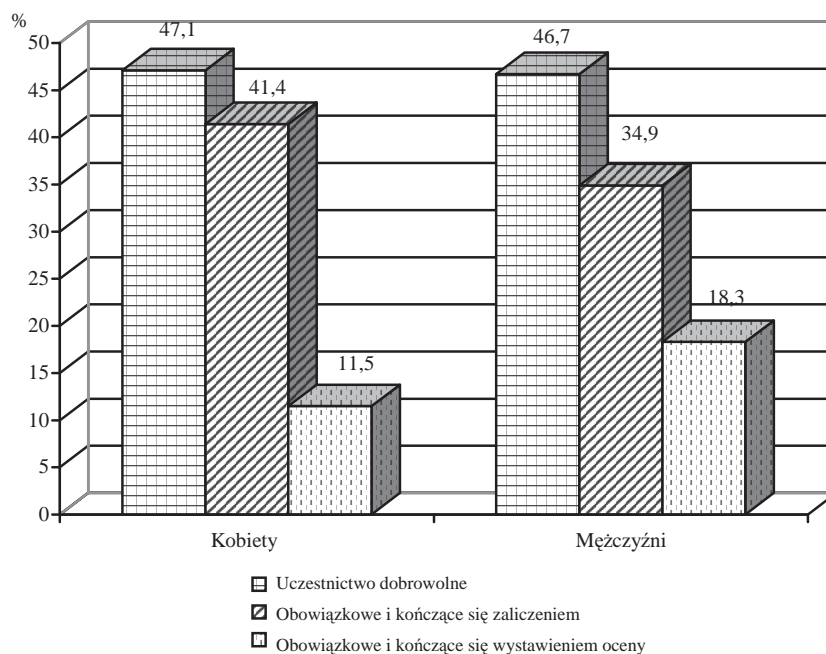
Żyjemy w demokratycznym społeczeństwie, w którym decyzje podejmowane są przez większość osób posiadających prawo głosu. Uczestnicząca aktywnie w życiu społecznym młodzież akademicka chciałaby współpracować z osobą prowadzącą i brać udział w planowaniu zajęć sportowych. Taką wolę deklaruje aż 77,7% kobiet oraz 69,8% mężczyzn. Zdecydowanie mniejsza liczba osób wykazuje się konformizmem i powierza to zadanie wyłącznie nauczycielom – 4,5% kobiet oraz 4,2% mężczyzn (rys. 7).

Rys. 7. Uczestnictwo studentów w organizowaniu zajęć sportowych

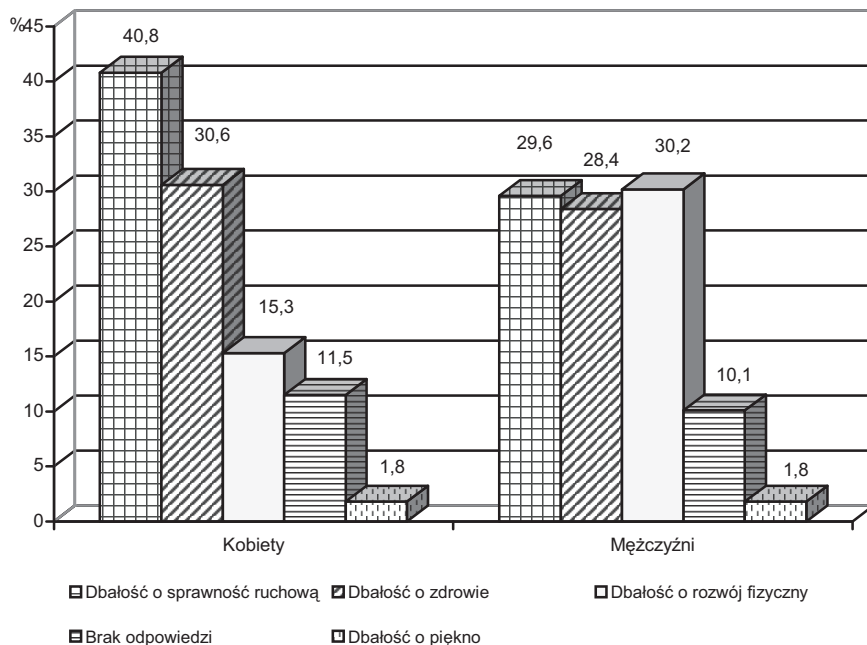
Dla niektórych studentów aktywność fizyczna jest naturalnym elementem codziennego życia, podobnie jak sen i spożywanie pokarmu. Takie osoby nie potrzebują żadnej dodatkowej zachęty do udziału w kulturze fizycznej. Wobec innych trzeba użyć dodatkowych bodźców motywujących. Zdaniem 47,1% kobiet oraz 46,7% mężczyzn uczestnictwo w zajęciach sportowych na uczelni powinno być dobrowolne (rys. 8). Niewiele mniej osób (41,4% kobiet i 34,9% mężczyzn) uważa, iż uczestnictwo powinno być obowiązkowe i kończyć się zaliczeniem. Zdecydowanie najmniej zwolenników miała trzecia

opcja, czyli obowiązkowe zajęcia sportowe kończące się wystawieniem oceny (takiej odpowiedzi udzieliło 11,5% kobiet i 18,3% mężczyzn).

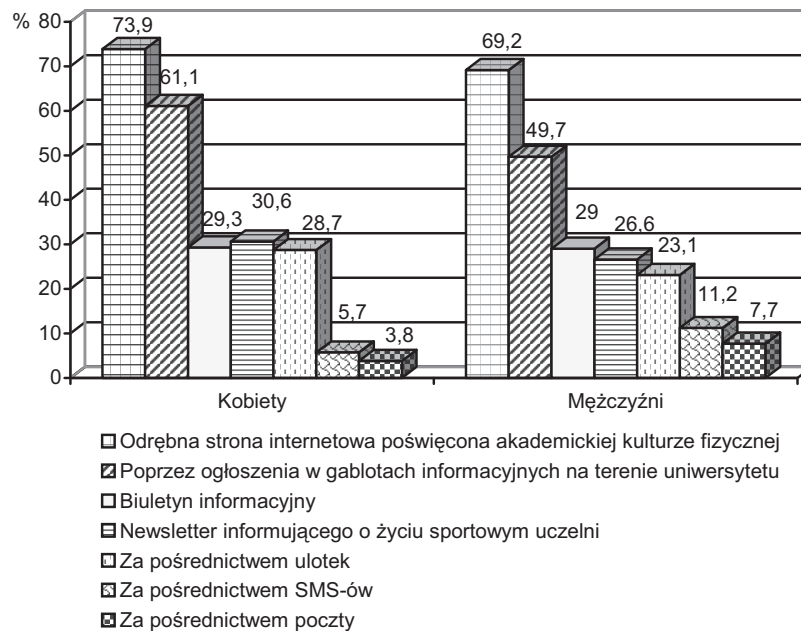
Rys. 8. Obligatoryjność zajęć sportowych na uczelni

Wszystkie typy zachowań w dziedzinie kultury fizycznej są oczywiście wzajemnie powiązane, ale uczelnia niektóre z nich może promować mocniej od pozostałych. Spośród podanych odpowiedzi (rys. 9) respondenci najczęściej wskazywali dbałość o sprawność ruchową (40,8% kobiet i 29,6% mężczyzn). U kobiet hierarchia była dużo bardziej widoczna – kolejno wskazywały one dbałość o zdrowie (30,6%), dbałość o rozwój fizyczny (15,3%) i dbałość o piękno (tylko 1,8%). U mężczyzn pozostałe typy zachowań miały podobną liczbę wskazań, na poziomie zbliżonym do 30%. Wyjątkiem była tutaj dbałość o piękno, gdyż takiej odpowiedzi udzieliło zaledwie 1,8% mężczyzn. Aż 11,5% kobiet i 10,1% mężczyzn nie odpowiedziało na to pytanie.

Rys. 9. Najważniejszy typ zachowań w dziedzinie kultury fizycznej, który powinien promować US

Żyjemy w czasach kultury medialnej. To właśnie media w dużej mierze wpływają na nasze postawy, poglądy i opinie. Istnieją różnorodne drogi dotarcia z informacją do potencjonalnego odbiorcy. Idąc z duchem czasu, uczelnia powinna wybrać najskuteczniejsze z nich. W dobie powszechnej komputeryzacji nie dziwi fakt, że respondenci obojga płci wskazywali na Internet (rys. 10). Zdaniem 73,9% kobiet i 69,2% mężczyzn to właśnie odrębna strona internetowa poświęcona akademickiej kulturze fizycznej jest najlepszą drogą dostępu do informacji. Niewiele mniej osób (61,1% kobiet i 49,7% mężczyzn) uznało, iż dobrym źródłem są również ogłoszenia w gablotach informacyjnych. Zdecydowanie najmniejszą liczbę wskazań otrzymały SMS-y (5,7% kobiet, 11,2% mężczyzn) i poczta (3,8% kobiet, 7,7% mężczyzn).

Rys. 10. Sposoby informowania studentów o ofercie w dziedzinie kultury fizycznej

4. Wnioski

Uzyskane wyniki badań pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Czynniki płci w niewielkim stopniu wpływa na kształtowanie postaw wobec kultury fizycznej.
2. Studenci postrzegają kulturę fizyczną jako część bogactwa duchowego człowieka, odrzucając z niej wytwory o charakterze materialnym.
3. Najistotniejszym walorem przypisywanym kulturze fizycznej jest poprawienie sprawności fizycznej. Tego zdania jest większość badanych studentów.
4. Najważniejszym dla większości badanych studentów czynnikiem motywującym do brania udziału w zajęciach z wychowania fizycznego jest uzyskanie wpisu zaliczenia do indeksu.

5. Oferta uczelni w zakresie kultury fizycznej pozwala większości studentów na realizowanie przynajmniej części zainteresowań sportowych. Jedynie co piąta badana osoba jest odmiennego zdania i twierdzi, że oferta US jest zdecydowanie zbyt uboga.
6. Uczestnictwo w zajęciach z wychowania fizycznego jest dla respondentów podstawową i często jedyną formą udziału w akademickiej kulturze fizycznej.
7. Większość badanych osób postuluje polepszenie stanu obiektów i sprzętu sportowego, a także zwiększenie asortymentu dostępnych dyscyplin sportowych.
8. Studenci chcą współuczestniczyć w organizowaniu zajęć sportowych na uczelni.
9. W kwestii obligatoryjności zajęć z wychowania fizycznego zdania są podzielone, ale zdecydowana większość studentów jest przeciwna wystawianiu na nich ocen.
10. Według kobiet podstawowym typem zachowań w dziedzinie kultury fizycznej, który powinien promować US, jest dbałość o sprawność fizyczną. U mężczyzn nie jest widoczna tak jasna hierarchia i równie duże znaczenie przypisują oni dbałości o zdrowie i rozwój fizyczny.
11. Źródłem informacji o kulturze fizycznej powinna być przede wszystkim odrębna strona internetowa poświęcona tej tematyce.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Demel M., 1973: *Szkice krytyczne o kulturze fizycznej*, Warszawa.
- [2] Demel M., Skład A., 1974: *Teoria wychowania fizycznego*, Warszawa.
- [3] Krawczyk Z., 1978: *Studia z filozofii i socjologii kultury fizycznej*, Warszawa.
- [4] Kruczyńska K. (red.), 1978: *Encyklopedyczny słownik psychiatrii*, Warszawa.
- [5] Kurzawski K., Nawrocki T., 2005: *Zainteresowania studentów turystyką górską, w: Kultura fizyczna w naszym życiu*, red. W. Parzy, Poznań.
- [6] Makuła W., 2004: *Stosunek studentów do wartości ciała jako wynik efektywności procesu wychowania fizycznego*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, nr 1, s. 23–24.
- [7] Miązek U., 2005: *Aktywność fizyczna w stylu życia studentek krakowskich uczelni*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne”, nr 3, s. 17.
- [8] Osiński W., 2002: *Zarys teorii wychowania fizycznego*, Poznań.

- [9] Pawłowski R., 2003: *Deklarowany a rzeczywisty udział studentów w rekreacji fizycznej*, „Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego”, nr 1–2, s. 166.
- [10] Półbratек J., 1995: *Wpływ uczelni na stosunek młodzieży akademickiej wobec kultury fizycznej w ocenie studentów*, w: *Sport i wychowanie fizyczne w środowisku akademickim*, red. K. Obodyński, Warszawa.
- [11] Reykowski J., 1977: *Z zagadnień psychologii motywacji*, Warszawa.
- [12] Ryczek Z., 2000: *Motywacja młodzieży akademickiej do działalności w kulturze fizycznej*, „Akademicki Przegląd Sportowy”, nr 12, s. 14.
- [13] Tatarkiewicz W., 1978: *Parega*, Warszawa.
- [14] Umiastowska D., 2000: *Czy przejawy kultury fizycznej człowieka można uznać także za kryterium jego zdrowia? (studium teoretyczne)*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 279. Prace Instytutu Kultury Fizycznej nr 16, Szczecin, s. 130.
- [15] Umiastowska D., 2006: *Podjęmowanie przez studentów szczecińskich udziału w różnych formach aktywności ruchowej (doniesienia z badań)*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 404. Prace Instytutu Kultury Fizycznej nr 21, Szczecin, s. 81–105.

ATTITUDES OF SZCZECIN UNIVERSITY STUDENTS TOWARDS PHYSICAL EDUCATION

Summary

The main goal of the research was analysing the state of knowledge as regards the attitudes of Szczecin University students towards physical education. The analysis was based on research conducted at the turn of May and June 2008 on 326 people – 157 women students and 169 men students. The research was conducted by means of a diagnostic poll that used a self-prepared form.

The research showed that for the respondents physical culture is mainly part of spiritual wealth and „care that mentality takes of the body”. At the same time they exclude the material grasp of physical culture. On the other hand students associate physical culture with traditional values connected with human carnality and take part in it mainly because they have to, not because they want to. Unfortunately, most respondents participate only in compulsory physical education classes and their main motivation is getting credit for it. Students would like to contribute to organising classes and name some of the needs, the most important of which is upgrading the standard of available sports equipment.

Knowledge gained from the research shall make it possible to take conscious and planned actions aiming at developing desirable attitudes towards physical education among the students of Szczecin University and facilitating their participation in physical culture after finishing studies.

Translation: Dorota Aszoff